

satisfacere de bonis illarum temere noluerint, ac demum propterea excommunicati, tres menses censuras ecclesiasticas sustinuerint. Extunc libertatem et facultatem habebunt moniales praedictae, bona^{bo} sua huiusmodi alteri cuiquam consanguineo aut etiam extraneo, locandi seu arendandi^{bp} pro arbitrio suo, ad vitam suam, post mortem vero illarum eadem ipsa bona earum, ad proximiores illarum consanguineos rursus devolventur et devolvi debebunt.

[30]. Ceterum, considerantes subditorum universi regni detrimentum, relaxavimus de consilio et consensu universi senatus regni nostri et nuntiorum terrestrium, suspensionem libertatum, quae erat ad quinquennium facta a solvendis teloneis antiquis, omnibusque ad pristinum statutum restitutis, ipsam suspensionem penitus sustulimus.

[31]. Et quia incerta est futurorum eventuum cognitio, nec adversus illos certa consilia dari, aut provisiones fieri possunt, erit in potestate nostra ex decreto praesentis conventus, generalem belli motionem facere, ubi talis necessitas ingrueret, ut illi per praesidia decreta obstari non posset, harum omnibus sigillum nostrum est impressum, testimonio litterarum.

Datum Cracoviae in conventu generali, feria tertia proxima post dominicam Reminiscere, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo septimo^{bq} [19 III 1527], regni nostri anno vigesimo primo. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium^{br}.

II. TAXATIO FUNDORUM BONORUM OMNIUM IN CONVENTU GENERALI REGNI DECRETA^a

Sigismundus, Dei gratia rex Poloniae^b, magnus dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Mazoviae etc. dominus et heres.

Universis et singulis principibus, tam spiritualibus quam saecularibus, reverendissimis ac reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis, episcopis, omnibusque aliis status ecclesiastici ordinibus, nec non magnificis, generosis, nobilibus, famatis et providis, palatinis, castellanis, capitaneis, tenentariis, terrigenis, nobilibus, officialibus et eorum vicegerentibus civitatumque et oppidorum^c nostrorum ac^c quorumcunque subditorum nostrorum magistris civium nec non consulibus, civibus, oppidanis et eorum communitatibus et generaliter omnibus subditis nostris spiritualibus et saecularibus cuiuscunque status, sexus, conditionis et praecminentiae^d existentibus, sincere et fidelibus nobis dilectis, salutem et gratiam nostram regiam.

Sincere et fideles dilecti. Licet ante biennium, perpendentes cum universis consiliariis et terrarum nuntiis in conventu generali Piotrkoviensi¹, nullam certam et firmam defensionem sine bono ordine, bonorum ordinem vero absque iusta et convenienti dispositione, iustam autem dispositionem et facultatis uniuscuiusque cognitionem fieri non posse absque debita bonorum taxatione, statueramus unanimi omnium consensu, fundos bonorum terrestrium in universo regno taxandos, et quibus modis id fieri debeat, fuit sufficienter descriptum et omnibus publicatum; verum cum per aliquos homines, omnis ordinis impatientes, fuit haec salutaris institutio praepedita, ita, ut prout decretum erat, ad effectum suum evenire non potuerit et in praesenti conventu Cracoviensi consulentes imminentibus in dies magis regno nostro periculis et discriminibus, nihil utilius reperire potuerimus, ad firmam et omnibus aequam ac tolerabilem

^{bo} *W B. Czart. odtąd aż do końca tekst ten brzmi:* seu arendande pro arbitrio suo seu locandi bona sua huiusmodi alteri cuiquam consanguineo aut externo ad vitam suam, post mortem vero illarum eadem ipsa bona earum ad proximiores illarum consanguineos rursus devolventur et devolvi debebunt. ^{bp} *attentandi B. Kór.* ^{bq} *MDXXVII AT.* ^{br} *W B. Czart. na końcu dopisano:* Laudatum seu plebiscitum per serenissimum Sigismundum regem Poloniae civibus Cracoviensibus concessum, ac per eadem sacram regiam maiestatem sub anno MDXXX confirmatum.

^a *W VL tekst ten nosi tytuł:* Taxatio fundorum. *W AT występuje on pod tytułem:* Taxatio omnium fundorum regni Poloniae in conventu regni generali decreta. ^b *Dalszą część tytułu wydawcy AT zastąpili przez:* etc. ^{c-c} *tam nostrorum quam AT.* ^d *AT dodaje:* in regno nostro.

¹ *Mowa tu o uchwałach sejmu walnego piotrkowskiego 1525-1526 r., por. wyżej, nr XXXIV.*

defensionem statuendam, quam ipsam fundorum taxationem, placuit universis consiliariis et terrarum nuntiis, illud decretum ante biennium factum in integrum restituere et ad taxandos ipsos fundos modo infrascripto procedere.

Inprimis in conventibus particularibus, quos in omnibus palatinatibus regni nostri et locis consuetis iam indiximus et ad eos palatinos et omnes dignitarios, castellanos, capitaneos et officiales totamque nobilitatem uniuscuiusque palatinatus convenire iussimus, quisque palatinus cum castellanis, officialibus et nobilibus sui palatinatus eliget et designabit ad singulos districtus unum castellanum illius districtus et duos viros nobiles eiusdem districtus, sic quod ad singulos districtus sit electus et^e designatus castellanus et duo nobiles eiusdem districtus fide digni, probatae virtutis et bonae conscientiae. Quodsi non fuerit in aliquo districtu castellanus, eliget palatinus alium dignitarium seu officialem illius districtus de consensu dignitariorum, officialium ac nobilitatis, quae ibi fuerit, aut maioris partis ipsius.

Hi² vero omnes supradicti iurati esse debebunt, palatinus et castellanus sub eo iuramento, quo nobis et reipublicae regni nostri obstricti sunt, ^fdicent; duo vero illi nobiles^f ex communitate electi corporale iuramentum praestabunt, quod omnium et singulorum bona iuste taxabunt et conscribent, ita ut illa vendi aut emi deberent, non habita ratione sanguinis aut amicitiae vel cuiuscunque necessitudinis neque ex amore, prece, pretio aut odio, nec propter munera aut pollicitationes, nec metu aut timore, sed pure, sincere ac secundum Deum et iustitiam.

Quisque autem palatinus cum castellano primario et duobus nobilibus ex communitate electis initium faciet eiusmodi taxationis bonorum feria secunda post festum Sanctae Trinitatis proxima [17 VI 1527], et primus ipse capitalem districtum sui palatinatus obequitabit, videndo, aestimando et taxando cuiusque bona, a suis propriis incipiendo, si illa in eodem districtu capitali habuerit sive illa sint hereditaria sive obligatoria, secundum industriam, discretionem et conscientiam et descendendo personaliter cum sibi adiunctis castellano et nobilibus ad singulas parochias eiusdem districtus et, ubi opus fuerit et dominis taxatoribus ita expedire videbitur, etiam ad villas ipsas, civitates et oppida, situm, proventus omnes diligenter perpendendo et disquirendo et ibidem valorem et aestimationem bonorum illius parochiae, vocato ad se plebano aut eius commendario at aliis hominibus tam nobilibus quam plebeis omnis ordinis et status circumadiacentibus, inquirere, nulli favendo, sed Deum et conscientiam prae oculis habendo. Ac ipsam taxam et valorem singulorem bonorum eiusdem districtus fideliter conscribi et annotari faciet^g.

Quo exemplo alii castellani cum duobus nobilibus iuratis ibunt per districtus sibi deputatos illius palatinatus et taxationem omnium bonorum descendendo ad parochias modo praemisso facient et fideliter conscribent.

Ibit autem unus castellanus post alium infra unam septimanam, si et in quantum priorem districtum absolverit, per alios singulos districtus propterea, ut nobiles in diversis districtibus bona hereditaria habentes taxationi suorum bonorum interesse possint, in quod facere debebunt et tenebuntur sub poenis nostris regalibus, vel si ipsimet personaliter commode interesse non valerent, vices suas amicis, vicinis, familiaribus aut officialibus suis committere possint, alioquin eorum bona nihilominus taxabuntur et taxari debent, absentia illorum non obstante.

Et quoniam in omnibus palatinatibus et districtibus domini spirituales habent bona sua ecclesiastica seu fundos, quae licet nunquam alias subiecta erant oneri bellicae servitutis, ut que per serenissimos^h praedecessores nostros, Poloniae reges et duces, sunt ab initio foundationisⁱ ecclesiarum ad usum duntaxat et onera ecclesiae collata multisque^j libertatibus et immunitatibus^j donata, tamen in praesenti regni necessitate et summo discrimine, volentes ipsi domini spirituales sibi et ecclesiis suis gratiam nostram regiam demereri, fratribus vero suis dominis saecularibus gratificari, reique publicae, pro cuius bono statu orare tenentur, ope sua non deesse, permiserunt etiam non gravatim, bona sua ecclesiastica hactenus semper libera cum his, quae ad defensionem obligata sunt, in praesens taxari ita, ut bona dominorum saecularium

^e ac AT. ^{f-f} W VL dicti vero duo illi nobiles. ^g faciat AT. ^h sermos AT. ⁱ Wyraz w MK powtórzony. ^{j-j} W VL i AT: immunitatibus et libertatibus.

² Od tego miejsca rozpoczyna się poprawny tekst w VL.

taxabuntur. Et proinde domini archiepiscopi et episcopi designabunt duos viros ecclesiasticos bonae fidei et conscientiae ad quemlibet palatinum, qui una cum taxatoribus per palatinum, castellanos, officiales et nobilitatem electis seu eligendis taxabunt bona omnia tam spiritualium quam saecularium personarum, et hi primum cum palatino et castellano primario ac duobus nobilibus electis capitalem districtum obequitabunt per singulas parochias et simul cum illis bona eiusdem districtus taxabunt et aestimabunt modo suprascripto, secundum Deum et conscientiam, sublato amore, favore, metu, prece, odio etc.

Iidem spirituales designandi per dominos archiepiscopos et episcopos ituri deinceps sunt successive per alios districtus illius palatinatus et bona omnia tam spiritualia quam saecularia cum castellanis et nobilibus electis seu eligendis taxabunt, modo et ordine suprascripto, et non erit opus, ut ad singulos districtus elegantur seu designentur alii et alii spirituales prout taxatores saeculares, qui ad singulos districtus eligi et designari debent, sed ad totum palatinum et districtus illius omnes duo duntaxat taxatores spirituales, incipiendo a primo et capitali districtu bona omnia, ut supradictum est^k, cum taxatoribus ad singulos districtus electis seu eligendis taxabunt seu aestimabunt.

Verum praestabunt prius iuramentum corporale in manibus sui episcopi, quod non amore, non prece, odio, metu, favore etc. sed iuste et secundum Deum ac conscientiam ac iustum rationis suae iudicium bona omnia taxabunt et aestimabunt.

Si vero taxatores spirituales et saeculares inter se fuerint discordes in taxatione aliquorum bonorum spiritualium vel^l saecularium, huiusmodi differentiam et quibus rationibus et causis quaeque pars nitetur et assertionem ac motum animi sui fulciet, describent et ad Nos ad proximum generalem conventum perferent, revidendam per Nos et consiliarios nostros et, iustitia mediante, decernendam.

Peracta autem in singulis palatinatibus et districtibus eorum taxatione suprascripta descriptisque diligenter omnibus differentiis, si quae circa eam exorientur, eam palatini ipsi, castellani et taxatores spirituales et saeculares suprascripti in singulis palatinatibus conscribent ac in registra seu libros redigent ac redigi facient illaque manibus propriis subscripta sigillis suis obsignabunt, quae palatini ipsi terrarum ad se recipient et nobis afferent ad proximum generalem conventum. In quo Nos cum consiliariis nostris et terrarum nuntiis visis, perspectis et mature perpensis taxationibus omnium bonorum, constituemus modum et ordinem defensionis regni nostri, qui eidem regno utilis et subditis nostris tolerabilis ac^m ferendus sit futurus, idque quod nobis in ea ipsa taxatione bonorum moderandum, augendumⁿ et minuendum videbitur, facere et constituere cum senatu regni nostri et nuntiis terrarum curabimus.

Quia vero Nos ferimus multa onera in sustinendo statu nostro regio et expediendis reipublicae negotiis, non visum fuit, ut bona nostra regia, quae libera et non oppignorata habemus, subiicerentur taxationi suprascriptae, quoniam Nos pro officio ac debito nostro proque virtute et^o benignitate nostra regia nunquam deesse volumus viribus et facultatibus nostris defensioni ipsius regni subditorumque nostrorum^o.

Verum bona reliqua omnia nostra regia in summis pecuniarum quibuscunque obligata subiecimus et subiicimus taxationi suprascriptae, quae perinde taxari et aestimari debebunt ac aliorum subditorum nostrorum spiritualium et saecularium bona hereditaria et obligatoria taxabuntur.

Quocirca vobis omnibus palatinis, castellanis ceterisque dignitariis et officialibus ac universis subditis nostris tam spiritualibus quam saecularibus regni nostri praesentem constitutionem conventus generalis denuntiamus, mandamusque vobis, ut illam eo ordine et modo, ut praemissum est, diligenter exequamini, pro fide vestra ac gratia nostra non aliter facturi.

^pDatum Cracoviae in conventu generali, feria tertia proxima post dominicam Reminiscere, anno Domini MDXXVII^p [19 III 1527], regni nostri anno vigesimo primo. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium.

^k *W VL słowa: ut supra dictum est ujęte w nawias.* ^l aut *VL, AT.* ^m et *VL, AT.* ⁿ agendum *VL*; augendum *AT.* ^{o-o} *W AT i VL* benignitate nostra regia nunquam deesse solemus nec unquam deesse volumus viribus et facultatibus nostris defensioni ipsius regni et subditorum nostrorum. ^{p-p} Datum in conventu generali Crac. Die et anno ut supra *MK*.